

Hongaarse Jugendstil onderbelicht?

Als je eenmaal bent gegrepen door de Jugendstil is de drang naar kennisuitbreiding nauwelijks te stoppen. Je leert over de Slaoliestijl van Jan Toorop in Nederland.

DOOR Jan Vogel

Dan komt Duitsland aan bod, want daar komt tenslotte de naam vandaan. Maar ook over de Art Nouveau in Frankrijk of België wil je meer weten. En uiteindelijk beland je bij de Secession in Wenen of het Modernisme van Gaudi en consorten in Barcelona (AFB. 1-6). Hongarije komt in een dergelijk rijtje pas in de achterhoede aan bod. Ook in de populaire literatuur over de Jugendstil komt Hongarije maar mondjesmaat aan de orde. Hierbij speelt de geschiedenis een belangrijke rol. Rond de voorlaatste eeuwwisseling, waarin de Jugendstil haar hoogtepunt beleeft, maakt Hongarije deel uit van de Oostenrijks-Hongaarse Dubbelmonarchie, ook wel de Donaumonarchie genoemd. Het keizerrijk Oostenrijk en het koninkrijk Hongarije bevatten toen ook Tsjechië, Slowakije, Slovenië en Kroatië. Ook belangrijke delen van Polen, Oekraïne, Servië en Italië (Zuid-Tirol) behoorden tot de Donaumonarchie (AFB. 7).

De metropool Wenen, met circa 2 miljoen inwoners, is hierin het absolute culturele centrum; steden als Praag, Boedapest en Bratislava komen duidelijk op het tweede plan. Maar ook deze steden kennen aan het eind van de 19e eeuw nieuwbouw en stadsuitbreidingen die mede een impuls zijn voor de onderhavige kunststroming. In Hongarije is dan ook volop Jugendstil te bewonderen zoals in dit artikel zal blijken.

1. Architectuur

1.1 Hotels aan en bruggen over de Donau

In Boedapest staan aan de oevers van de Donau, de slagader van deze stad, twee prachtige Jugendstilgebouwen. Alle twee staan ze bij een van de bruggen over de Donau.

Op de linker oever in het vroegere Pest staat tegenover de bekende Széchenyi lánchíd (Kettingbrug) (AFB.8) het prachtige Gresham palota (Gresham paleis). De contouren hiervan zijn rechts op de achtergrond zichtbaar. In 1906 wordt dit kantoorpand voltooid voor en in 1907 in gebruik genomen door de Gresham Life Assurance Company (AFB. 9A+B). De achterkant van de zegel met de perfin van Gresham is gespiegeld weergegeven zodat hij beter leesbaar is. Dit oogstrelende gebouw is ontworpen door de lokale architecten Zsigmond Quittner (1859-1918) en de broers József (1877-1947) en László Vágó (1875-1933).

Alle vloer- en wandtegels zijn geproduceerd door de legendarische Zsolnay Keramiekfabriek in Pécs, de beelden en de decoratieve elementen aan de gevel zijn door de beeldhouwers Ede Telcs (1872-1948) en Géza Maróti (1875-1941) ontworpen; de in de buitenmuren aanwezige glasmozaïeken en glas-in-loodramen komen uit de werkplaats van Miksa Roth (1865-1944), terwijl het smeedijzeren hekwerk met de pauwen boven de ingang en dat van de belangrijkste trappen werden gesmeed door Gyula Jungfer (1841-1908). In de loop der jaren raakt het gebouw in verval maar het is na een grondige restauratie in 2004 weer in gebruik als het chique Four Seasons Hotel Gresham Palace (AFB.10).

Ruim anderhalve kilometer stroomopwaarts ligt de Szabadság híd of Vrijheidsbrug (AFB. 11A-C). Deze slanke, door János Fek-

teházy ontworpen Jugendstilbrug, wordt in 1896 door koning Franz Joseph geopend en draagt tot 1946 ook zijn naam. Het vroegere tolhuisje, rechts op de voorgrond van afbeelding 11a, is thans in gebruik als museum voor de Donaubruggen in Boedapest. Hoog boven de brugpoorten zitten vier mythische Turulvogels met uitgespreide vleugels op gouden bollen (AFB. 11B).

Op AFB. 11A is links op de achtergrond het Gellért kuurhotel zichtbaar, gelegen op de rechter oever van de Donau in het vroegere Boeda. Dit kuurcomplex (AFB. 12), bestaand uit een hotel en diverse baden, is ontworpen door de Hongaarse architecten Ármin Hegedűs, Artúr Sebestyén en Izidor Sterk die beïnvloed zijn door de Jugendstilgebouwen van architect Ödön Lechner. De bouw duurt van 1912 tot 1918. In 2008 heeft het een grondige renovatie ondergaan. Het beeldhouwwerk aan het gebouw en enkele beelden in het Gellértbad zijn van de hand van Aladár Gárdos (1878-1944). Zowel het interieur als het exterieur laten schitterende details in de Jugendstil zien (AFB. 13). De kleurrijke tegels, majolica beelden en de bekleding van de zuilen in het zwembad, zijn geproduceerd door de porseleinfabriek Zsolnay in Pécs.

1.2 Városligeti Park

Een van de toeristische trekpleisters is het stadspark in Boedapest, ofwel het Városligeti Park (AFB. 14). De aantrekkelijkheid zit hem in het feit dat er nogal wat interessante attracties zijn gevestigd, te weten een dierentuin, een lunapark, het grootste kuurbadencomplex van Europa (de Széchenyibaden), een kerk, een grote vijver en een kasteel. Tegen het park aan ligt het Heldenplein met twee imposante musea.

De toegangspoort tot de dierentuin en het olifantenhuis zijn in de Jugendstil ontworpen door Kornél Neuschloss (1864-1935) en in de periode 1909-1912 uitgevoerd. De prachtige poort wordt geflankeerd door twee staande olifanten (op de linker zegel van het velletje, AFB. 14-15). Andere Jugendstilpaviljoens zijn ontworpen door architect Károly Kós (1883-1977) die we verderop in dit verhaal ook nog tegenkomen.

Opvallend is dat de ingang van de dierentuin in Berlijn (gelegen aan de Budapesterstrasse) ook door, in dit geval, zittende olifanten wordt geflankeerd (AFB. 16). Deze Elefantentor stamt uit 1899 (herbouwd in 1984) en heeft de vorm van een pagode. Wellicht heeft deze poort inspiratie opgeleverd aan Neuschloss.

Aan de zuidwestelijke oever van de grote vijver in het park ligt het enkele jaren geleden in de Jugendstil gerestaureerde Secession-paviljoen (het wit-gele gebouw rechts op het velletje, AFB. 14).

In 1896 vierde Hongarije het eerste millennium van haar bestaan. Ter gelegenheid daarvan is aan de zuidwest kant van het Városligeti

1

2

3

4

5

6